

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-1-24>

ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ – СКЛАДОВА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Наталія Шелевер,

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри адміністративного, фінансового
та інформаційного права*

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ORCID ID: 0000-0003-3641-4910

nataliashelever@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню виконання судових рішень як складової права на справедливий суд. Судовий процес нерозривно пов'язаний з реалізацією судового рішення. Виконання судових рішень – завершальна стадія судового процесу. Автором проаналізовано національне законодавство та вказано на прогалини у ньому, що породжує проблеми при виконанні рішень судів. Досліджено рішення Європейського суду з прав людини, які стосуються обраної теми. У статті проведено аналіз проблем в Україні по виконанню судових рішень та зроблено висновок, що це є вагомою перешкодою для держави на членство в Європейському Союзі. Акцентується увага на посиленні відповідальності суддів за прийняті ними рішення. Автором надаються пропозиції щодо покращення ситуації по виконанню рішень судів.

Ключові слова: рішення суду, органи державної виконавчої служби, суд, ЄСПЛ, правосуддя, виконавче провадження, стягувач, боржник.

ENFORCEMENT OF JUDGMENTS IS A COMPONENT RIGHT TO A FAIR COURT

Nataliya Shelever,

Ph.D. in Law, Associate Professor,

*Associate Professor at the Department of Administrative, Financial
and Informative Law of the Uzhgorod National University*

ORCID ID: 0000-0003-3641-4910

nataliashelever@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the study of the execution of court decisions as a component of the right to a fair trial. Litigation is inextricably linked to the implementation of a court decision. Execution of court decisions is the final stage of the trial. The author analyzes the national legislation and points out gaps in it, which create problems in the implementation of court decisions. The decisions of the European Court of Human Rights related to the chosen topic are studied. The article analyzes the problems in Ukraine in the implementation of court decisions and concludes that this is a significant obstacle for the state to membership in the European Union. Emphasis is placed on strengthening the responsibility of judges for their decisions. The author provides suggestions for improving the situation on the implementation of court decisions.

Key words: court decision, state executive service, court, ECtHR, justice, enforcement proceedings, debt collector, debtor.

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження. Реалізація актів правосуддя нерозривно пов'язана з судовим розглядом. Без реалізації рішень суду втрачається мета правосуддя. У зв'язку з прагненням України стати повноправним членом Європейського Союзу (далі – ЄС) актуальним питанням сьогодення є ефективність реалізації судових рішень в житті. Адже доволі замало є лише прийняття судового рішення. Найголовнішим є втілення

його в життя та фактичне повне виконання. Дане питання досліджувалося такими вченими як П.Д. Гуйван, В.В. Комаров, Н.Ю. Сакара, Т.А. Цувіна, С.О. Якимчук та ін. Проте цікавим є дослідження сучасного стану виконання судових рішень в Україні.

Великою перешкодою для вступу України в ЄС є невиконання судових рішень, бо практично 70-80% актів правосуддя у нашій державі не виконуються. І саме з приводу невиконання чи тривалого виконання судових рішень найчастіше українці звертаються до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Важливим питанням є дотримання прав людини у виконавчому провадженні. Чи є воно взагалі в Україні справедливим? Саме це питання і є **метою** нашої статті.

Виклад основного матеріалу. Важлива засада судочинства в Україні – обов’язковість судових рішень, що закріплено в п. 9 ч. 3 ст. 129 Конституції України. У ч. 5 ст. 124 Конституції України зазначається, що «судові рішення ухвалюються іменем України і є обов’язковими до виконання на всій території України» (Верховна Рада України, 1996). Від того як виконується вищезазначена стаття залежить імідж нашої держави. Адже, у відповідності до Конституції України судові рішення є обов’язковими для виконання, а цього в Україні практично нема.

Виконавче провадження – це комплексна галузь права, оскільки норми виконавчого провадження регулюють специфічну галузь суспільних відносин. У предмет правового регулювання входять контрольні, фінансові, майнові, адміністративні, процесуальні суспільні відносини. Виконання судових рішень не може бути відділене від самого процесу здійснення правосуддя. І.М. Зайцев зазначає: «Якщо із цивільного процесу виключити виконання судових рішень, не можна говорити про його логічне завершення, повну реалізацію цільових установок. Усунути порушення права можна тільки реальним відновленням суб’єктивних прав сторін, що відбувається у виконавчому провадженні» (Зайцев, 1990: 52).

Реалізація ефективного правового захисту пов’язана із правом на справедливий суд. У рішенні у справі за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 10 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв’язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України «Конституційний Суд України зазначав, що виконання судового рішення є невід’ємною частиною права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, визначені у законі дії, спрямовані на захист і поновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави; невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом. Відповідно до практики Європейського суду з прав людини право на виконання судового рішення є складовою права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як невід’ємна частина судового розгляду» (Конституційний Суд України, 2014).

Метою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є забезпечення справедливого розгляду справи в суді. Проте це поширюється не лише на судовий розгляд, але і на виконавче провадження як завершальну стадію будь-якого судового провадження (Рада Європи, 1950). Для прикладу у справі «Горнсбі проти Греції» рішення суду не виконувалося грецькими органами державної влади 5 років. Якщо рішення суду не виконане, то і мови не може бути про реалізацію принципу верховенства права у життя. Тому кожній особі має забезпечуватися право на доступ до суду та реальне виконання остаточного судового рішення. У справі «Горнсбі проти Греції» наголошено, що пункт 1 статті 6 гарантує кожному право на звернення до суду або арбітражу з позовом стосовно будь-яких його цивільних прав та обов’язків. У відповідності до цієї статті «право на суд» проголошено і одним із його аспектів є право на доступ. Проте це право було б ілюзорним, якби правова система Договірної держави допускала, щоб остаточне судове рішення, яке має обов’язкову силу, не

виконувалося на шкоду одній із сторін. Тобто ст. 6 передбачає не лише право на справедливий судовий розгляд, але і на виконання судових рішень. Отже, виконання судових рішень є наслідком судового процесу, нерозривно пов'язане з ним та є невід'ємною частиною «судового процесу» (ЄСПЛ, 1997).

У 2010 році Радою Європи опубліковано висновок № 13 про роль суддів у виконанні судових рішень. У документі йдеться про те, що під виконанням слід розуміти введення в дію судових рішень. У відповідності до статей 3, 5, 6, 8, 10, 11 ЄКПЛ ефективне виконання і обов'язкове судові рішення є основоположним елементом верховенства права. Якщо рішення суду не виконується, то незалежність і право на справедливий суд марні. Примусове виконання повинно здійснюватися з дотримання основних прав і свобод людини.

Чи дотримуються права людини у виконавчому провадженні? Якщо суд забезпечує справедливий судовий розгляд, то чи забезпечують справедливе виконання рішень суду органи державної виконавчої служби та приватні виконавці? Як ефективно реалізуються гарантії ст. 6 Конвенції у виконавчому провадженні?

Насамперед, справедлива реалізація судових рішень є вимогою Європейського Союзу до України. Сторони виконавчого провадження повинні самі сприяти реалізації судового рішення. Так, боржник не має права приховувати майно, кошти та має у повній мірі виконати рішення суду. Стягувач повинен не зловживати своїми правами та сприяти виконанню судового рішення, адже найбільш зацікавлений у результатах як судового процесу, так і виконавчого провадження є саме стягувач.

У виконавчому провадженні держава несе відповідальність за порушення ст. 6 Конвенції, адже ЄСПЛ на даний час лише розглядав питання про відповідальність держави за затягування виконавчого провадження. Проте розмір цієї відповідальності залежить від конкретного виконавчого провадження.

Вважаємо, що головною вимогою до виконавчого провадження повинна стати короткостроковість виконання рішень судів. Розумні строки повинні застосовуватися не лише до судового розгляду, а власне і до реалізації судових рішень. Такі строки повинні бути максимально скороченими. Якщо процес виконання затягнутий, тоді про який ефективний захист прав може йти мова. Це лише буде імітація процесу виконання рішень судів. Питання тривалості та справедливості виконавчого провадження є важливим як для стягувача, так і для боржника. Саме боржник відшкодовує витрати виконавчого провадження і вони зростають у тому випадку, якщо процес виконання рішень судів затягується. Вважаємо, що ст. 6 Конвенції передбачає не лише право на справедливий суд, але поширюється також і на виконавче провадження. Щоб виконавче провадження було справедливим, то, насамперед, воно повинно мати розумну тривалість, сторони мають бути рівними.

У нашій державі проблемним питанням при виконанні судових рішень є те, що вони довгий час виконуються, тобто не у розумні строки. Так, «зі всіх справ, які Європейський суд з прав людини надіслав Уряду на комунікацію (на цей час більше 200 заяв), 60% складають заяви, в яких заявники скаржаться на невиконання рішень національних судів. В основному тривале невиконання рішення суду зумовлене відсутністю або нестачею коштів для виплати заборгованості шахтарям, вчителям, суддям та іншим працівникам бюджетної сфери» (Міністерство юстиції України). На нашу думку, рішення має бути виконане реально, а право має бути відновлене. У протилежному випадку рішення суду є, а реалізації нема. Тоді про яку справедливість може йти мова?

Акт правосуддя повинен бути виконаний у розумний строк, що у розумінні ЄСПЛ – найкоротший строк. В Україні максимальний строк тривалості виконавчого провадження є 6 місяців. На нашу думку, це доволі довгий строк. Тому ми пропонуємо скоротити його до 3 місяців. Саме короткочасність є основним аспектом ефективного виконавчого провадження. Адже

тривале виконання судового рішення призводить до ілюзорності захисту прав людини і може навіть спровокувати імітацію виконання судового рішення.

Якщо проаналізувати Рекомендації № Rec 16 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про виконання адміністративних рішень і судових рішень в області адміністративного права», а саме розділ II Рекомендацій «Виконання судових рішень, що стосуються адміністративних органів», то там зазначається, що на Держави-члени покладається обов'язок забезпечення виконання судових рішень адміністративними органами в розумні строки. У пункті а відмічено, що адміністративний орган повинен вжити всі заходи у відповідності до законодавства для того, щоб виконати судові рішення. Пункт b передбачає гарантію на випадок невиконання судового рішення адміністративним органом. У такому випадку має бути передбачена відповідна процедура забезпечення виконання даного рішення (Комітет міністрів Ради Європи, 2003).

На тривалість виконавчого провадження впливає і стягувач, і боржник. Сторони повинні бути активні та мають сприяти виконанню судового рішення органами державної виконавчої служби. Окрім цього, як стягувач, так і боржник повинні бути добросовісні, бо це призводить до швидкого виконання судового рішення. Вважаємо, що добросовісність тісно пов'язана зі справедливістю.

Слід зазначити, що українські суди зовсім інакше дивляться на виконання своїх рішень, ніж ЄСПЛ. Ми повністю погоджуємося з думкою П.Д. Гуйвана про те, що «українське правосуддя, зазвичай, вважає правомірною бездіяльність державної виконавчої служби у тих випадках, коли сама можливість виконання судових рішень не залежить від неї: відсутність коштів та майна у боржника, перебування юридичної особи, у тому числі державної власності, у тяжкому матеріальному становищі, наявності судової заборони на відчуження певних речей, що належать боржнику тощо. При цьому вітчизняні суди вважають за обов'язкове пред'явлення позову саме до виконавчої служби, аби в судовому порядку була встановлена протиправність такої бездіяльності, і лише за даним фактом взагалі мова може йти про порушення права особи на своєчасне виконання вердикту суду щодо неї. ЄСПЛ при розгляді справ даної категорії застосовує зовсім інші презумпції. Первинним є конвенційне право людини на своєчасний розгляд судом її справи, включно з виконання рішення, а вже похідним є юридичний інструментарій, який має обслуговувати досягнення мети його захисту» (Гуйван, 2019: 437).

Важливим питанням є здійснення судового контролю за виконанням рішень судів. На нашу думку, проблемним питанням у виконавчому провадженні є і відсутність дієвого судового контролю за виконанням своїх рішень. Суддя прийняв рішення по справі і на цьому кінець. Відсутність належного контролю з боку суду за виконанням своїх же рішень призводить дуже часто до свавілля з боку органів державної виконавчої служби. Рішення суду залишаються часто не виконаними впродовж багатьох років. І відповідальності ніхто фактично і не несе. Така бездіяльність призводить до правового нігілізму серед населення, а також до звернення в ЄСПЛ за пошуком справедливості.

Так, адвокат Л. Куса справедливо зазначає: «Забезпечення виконання судового рішення є обов'язком держави, яка повинна забезпечувати ефективні системи виконання судових рішень, а також функціонування цих систем у такий спосіб, щоб доступ до них мала кожна особа, на користь якої ухвалено обов'язкове судові рішення. Необхідно зазначити, що зміни до Конституції щодо правосуддя 2016 року, а саме доповнення Основного Закону ст. 1291, зумовили появу нових підходів до механізму реалізації принципу обов'язковості виконання судового рішення. Згідно з цією статтею судові рішення є обов'язковим до виконання, а контроль за виконанням судового рішення здійснює суд. Отже, фактично судовий контроль стає ще одною формою реалізації судової влади, крім здійснення функції правосуддя. Зазначене положення Конституції відображено в ч. 3 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус судів»,

відповідно до якої контроль за виконанням судового рішення здійснює суд у межах повноважень, наданих йому законом. Водночас установлений Конституцією принцип судового контролю не дістав на практиці належного розвитку через брак чітко прописаних законодавцем процесуальних механізмів здійснення такого контролю» (Куса).

Кожен суддя, який прийняв рішення по справі і воно з часом набуло статусу остаточного повинен здійснювати ефективний судовий контроль за його виконанням. Це потрібно закріпити на законодавчому рівні як обов'язок судді, а не право. Тоді суддя приймаючи відповідне судові рішення не буде безтурботно ставитися до виконання судового рішення, а буде добре обмірковувати кожен деталь свого вердикту. Вважаємо, що якщо відсоток виконання рішень того чи іншого судді низький, то це свідчить про неефективність його рішень. Рішення суду може бути гарно написано, а от виконати його на практиці дуже часто неможливо. Тому показник та ефективність роботи судді має оцінюватися саме за показником виконання його судових рішень. На практиці ми часто бачимо гарно написані судові рішення, які є лише простими аркушами паперу, що залишаються невиконаними довгі роки. Тому діяльність судді має не тільки обмежуватися розглядом справи і прийняття рішень, але і їх реалізацією у життя.

Часто судді приймають такі рішення, які є незрозумілі для виконання. Резолютивну частину таких недосконалих актів правосуддя не розуміють ні сторони, ні виконавці, які повинні виконати ці рішення суду. Це є вагомою проблемою, бо навіть у разі звернення виконавця до суду про роз'яснення рішення суди дуже часто ігнорують такі звернення і не розтлумачують свої ж рішення. Тому резолютивна частина судового рішення, яка відображається у виконавчому листі, повинна бути чіткою та зрозумілою для всіх.

В Україні дуже часто причиною невиконання судових рішень є відсутність коштів у боржників. Якщо у виконавчому провадженні по справі боржником виступають державні органи, то відсутність коштів не є причиною невиконання судового рішення. Так, для забезпечення виконання рішень суду державними органами 5 червня 2012 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». У відповідності до цього Закону, якщо державний орган, державне підприємство або підприємство, примусова реалізація майна якого забороняється не сплатить борг у строк, то грошові кошти за рішеннями національних судів сплачуються Державним казначейством України (Верховна Рада України, 2012).

Проблемним питанням є виконання рішень фізичними особами. Так, часто на практиці є випадки, коли людина не отримує жодного офіційного доходу, не має намірів виїжджати за кордон, тому і обмежувати її у праві виїзду за межі України за рішенням суду нема сенсу. От через таких проблемних боржників і виникає катастрофічна ситуація в Україні по виконанню рішень судів. У нашій державі фактично відсутній механізм забезпечення 100% виконання судового рішення. І це призводить до зловживання боржниками своїми правами.

Парадоксальною виглядає і ситуація з самими суддями, які приймають судові рішення іменем України. Як справедливо зазначає відомий український науковець П.Д. Гуйван: «На жаль, приходиться констатувати, що зазвичай, нашим суддям абсолютно не цікава прецедентна позиція Європейського суду, тим більше вони не переймаються проблемами відшкодування державою шкоди особам, щодо яких прийняли несправедливі рішення. При цьому подібна поведінка суддів місцевих судів абсолютно нічим не відрізняється від вчинків суддів вищих судових інстанцій України» (Гуйван, 2019: 455). На нашу думку, якщо рішення суду справедливе, то це свідчить про незалежність судді. Проте, на жаль, в Україні дуже часто судді є «ручними», зазнають впливу влади та приймають «потрібні» рішення. Тому лише справедливе рішення є показником неупередженості та незалежності судді.

Цікавою є ситуація, коли по виконавчому провадженню виступає боржником сам орган державної виконавчої служби. Так, П.Д. Гуйван зазначає, що «було винесено рішення про

зобов'язання виконавця надати стягувачеві інформацію про хід виконання рішення у його справі та про заходи, вжиті виконавцем у цьому процесі». Проте державна виконавча служба проігнорувала виконання цього рішення. «Примусове виконання рішень судів, у яких боржником є орган виконавчої служби, виявляється, не передбачене законодавством. Тож, кредитор з таким документом може звертатися за допомогою хіба що до найближчої перукарні» (Гуйван, 2019: 489).

На практиці проблемним питанням є виконання рішень судів, де боржником по справі виступає держава. Дуже часто причиною невиконання судового рішення є відсутність коштів у державному бюджеті, передбачених на виконання рішень судів. У такому випадку є підстава для звернення до ЄСПЛ, бо порушується ст. 6 Конвенції про захист прав людини. Так, у рішенні у справі «Шмалько проти України» ЄСПЛ зазначив, що причиною невиконання рішення суду про виплату коштів не може бути відсутність коштів у органу державної влади.

Тому необхідним кроком з боку держави для запобігання звернень громадян України до ЄСПЛ є приведення українського законодавства до положень Конвенції. Необхідним кроком є і удосконалення самої процедури виконання судових рішень для того, щоб справедливість, яка прописана у судовому рішенні, була втілена у життя. Адже рішення ЄСПЛ «б'ють» фактично по державному бюджету, бо відшкодування за бездіяльність державних виконавців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Наразі Україна хоче отримати статус кандидата до Європейського Союзу. Ми вважаємо, що це буде реальним лише за умови реформи у судовій гілці влади та виконавчому провадженні. Судове рішення повинне бути, насамперед, обґрунтоване. Мета правосуддя досягається лише у тому випадку, коли судові рішення будуть справедливими, тобто будуть відповідати загальнолюдським цінностям, уявленням людей про добро і зло. Проблемою для українського суспільства є те, що дуже часто судові рішення є справедливі чи ті ж закони є справедливі, а несправедливою є їх реалізація. Слід зазначити, що в Україні виконання судових рішень зросло з 5-6% до 18%. Проте це не досягає середньоєвропейського рівня. Так, в державах-членах ЄС цей показник складає 50-70% (Українська правда, 2018).

На нашу думку, для покращення ситуації у виконавчому провадженні необхідно здійснювати підбір ефективних кадрів в органи державної виконавчої служби, забезпечити належну і гідну оплату їх праці та подолати корупцію.

Окрім цього, лише виконане судове рішення реалізує справедливість у судовій системі. На думку П.Д. Гуйвана, справедливість судового рішення втрачається, якщо воно не виконане. Виконавче провадження є стадією судочинства. На думку автора, суттю виконавчого провадження є виконання судових вердиктів. Судова система оцінюється за станом виконання рішень суду. Було б ідеально, якби усі судові рішення виконувалися добровільно, проте про це мріють усі демократичні держави, не лише Україна. Тому і створені відповідні органи для примусового виконання. Вони повинні бути дієвими, оскільки від цього залежить і довіра населення до України і взагалі авторитет судів в очах громадян (Гуйван, 2019: 431).

Вважаємо, що стан виконання судових рішень в Україні вимагає суттєвого покращення. Це стосується строків виконання, які повинні бути короткими, а сам процес виконання швидким. Виконання рішень судів – це один з елементів судового провадження, логічне завершення будь-якого судового процесу. Адже без виконання зводиться нанівець весь судовий процес, мета задля якої власне і розпочинався судовий процес. Наслідком довготривалого виконання судових рішень є велика кількість скарг до ЄСПЛ.

Отже, на підставі вищенаведеного, ми прийшли до таких **висновків**. Право на виконання судового рішення є складовою права на справедливий суд. Без виконання судового рішення нема кінцевого наслідку судового розгляду. У своїх рішеннях ЄСПЛ не обходить осторонь питання виконання судових рішень, а розглядає судовий розгляд і виконання судових рішень

як єдине ціле. В Україні стан виконання рішень є катастрофічним. Про це свідчать рішення ЄСПЛ, що постановлені проти України. Такий показник є вагомою перешкодою до вступу України в Європейський Союз. Невиконання судових рішень є загрозою справедливому судочинству. Нема виконання судового рішення – нема справедливості в державі. Тому ми пропонуємо підвищити відповідальність суддів, адже від стану виконання їх рішень залежить ефективність судової влади в Україні. Судді повинні здійснювати ефективний контроль за виконанням своїх рішень. Інакше вони дуже часто тривалий час залишаються невиконаними і тоді взагалі втрачається сенс правосуддя. Окрім цього, пропонуємо скоротити строки виконання судових рішень з 6 місяців до 3 місяців. Тривале виконання судових рішень сприяє взагалі невиконанню судових рішень. Лише якісна діяльність органів державної виконавчої служби та ефективний судовий контроль покращать стан виконання рішень судів в Україні.

Виконавче провадження є невід’ємною частиною правової системи. Але чи дотримуються права людини в процесі виконання? Чи застосовуються стандарти правового захисту у виконавчому провадженні ті самі, що і під час судового розгляду? Чи реалізуються взагалі гарантії ст. 6 Конвенції у виконавчому провадженні? Відповідь доволі є неоднозначною та спірною і тому необхідними є подальші дослідження у відповідному напрямку, вивчення досвіду передових держав-членів Європейського Союзу. Слід зазначити, що лише ефективне виконання та обов’язковість судового рішення є основоположними елементами верховенства права. Право на справедливий суд нівелюється у тому випадку, якщо рішення суду не виконується. Проте примусове виконання повинно здійснюватися лише з дотриманням основних прав і свобод людини.

References:

1. Huyvan, P.D. (2019). *Pravo na spravedlyvyy sud: sutnist' ta temporal'ni vymiry za mizhnarodnyu standartamy* [The right to a fair trial: essence and temporal dimensions according to international standards]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian]
2. Zaytsev, I.M. (1990). *Protsessualnyie funktsii grazhdanskogo sudoproizvodstva* [Procedural functions of civil justice]. Saratov. [in Russian]
3. Rada Yevropy. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod. [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004 [in Ukrainian]
4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. No 254k/96-VR. (The Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28. 1996 No 254k / 96-VR). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]
5. Kusa, L. Ispolnenie sudebnyh reshenij: praktika VS [Execution of court decisions: the practice of the SC]. Law Firm «Gracers». Retrieved from <https://gracers.com/ru/press-centr/vikonannya-sudovih-rishen-praktika-vs/> [in Russian]
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), On state guarantees for the execution of court decisions, Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4901-17#Text> [in Ukrainian]
7. Komitet ministriv Rady Yevropy. Rekomendatsiia N Rec (2003) 16 derzhavam-chlenam «Pro vykonannya administratyvnykh rishen ta sudovykh rishen v haluzi administratyvnoho prava». [Recommendation N Rec (2003) 16 to member states «On the execution of administrative decisions and court decisions in the field of administrative law»]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_692#Text [in Ukrainian]
8. Rishennya YeSPL vid 19.03.1997 u spravi “Hornsby v. Greece” [Judgment of the European Court of Human Rights of 19 March 1997 in the case of Hornsby v. Greece] [in English]
9. Rishennya Konstytutsiynoho sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym zvernenniam hromadyanyna Troyana Antona Pavlovycha shchodo ofitsiynoho tlumachennya polozhen statti 24 Konstytutsiyi Ukrayiny (sprava pro rivnist storin sudovoho protsesu) №1-5/2014 vid 22 kvitnya 2014 roku [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional

appeal of the citizen Troyan Anton Pavlovich on the official interpretation of the provisions of Article 24 of the Constitution of Ukraine (case on equality of arms) №1-5/2014 of April 22, 2014.] Retrieved from <https://ccu.gov.ua/docs/648> [in Ukrainian]

10. Samoho lyshe otrymannia rishennia sudu na svoiu koryst nedostatno dlia dosiahnennia mety, zadlia yakoi liudy zvertaiutsia do systemy pravosuddia – zakhystu porushenykh prav i svobod [Merely obtaining a court decision in their favor is not enough to achieve the goal for which people turn to the justice system – the protection of violated rights and freedoms]. *life.pravda.com.ua/columns/2018/07/24/232203/* Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/columns/2018/07/24/232203/> [in Ukrainian]
11. Tryvalist vykonannia rishen natsionalnykh sudiv Ukrainy v sensi § 1 statti 6 Konventsii u svitli rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Duration of enforcement of judgments of national courts of Ukraine within the meaning of Article 6 § 1 of the Convention in the light of judgments of the European Court of Human Rights]. *minjust.gov.ua/m/str_3139* Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_3139 [in Ukrainian]